

"Arkadaş! Dünya ve âhiretteki lezzet ve nimetlere, iman ile bakılırsa, bunlarda bir hareket-i devriye görülür ki; emsaller birbirini takib eder. Biri gider, yerine onun misli gelir..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Arkadaş! Dünya ve âhiretteki lezzet ve nimetlere, iman ile bakılırsa, bunlarda bir hareket-i devriye görülür ki; emsaller birbirini takib eder. Biri gider, yerine onun misli gelir."(1)

Bu cümlelerde ve devamında hareket iki ayrı şekliyle ele alınıyor. Birisi devriye, diğeri müstakim.

Bir daire, bir de düz çizgi düşünelim. Dairenin üzerindeki bir noktadan hareket ettiğimizde bir süre o noktadan uzaklaşırız; yola devam ettiğimizde ilk noktaya yaklaşımaya başlar ve sonunda tekrar bu o noktaya geliriz.

İkincisinde ise, bir noktadan hareket ederek yolumuza devam ettiğimizde ilk noktadan gittikçe uzaklaşırız. O noktaya tekrar geri dönmemiz mümkün olmaz.

Birinci tür hareketin en açık örneği mevsimlerdeki değişimdir. Baharın ilk günlerinden ileriye doğru gittiğimizde yaza ulaşırız, yolumuza devam ettikçe kışa yaklaşıyoruz. Kışa ulaştığımızda bahardan çok uzaklaşmış olsak bile, seyrimizi sürdürdüğümüzde kışın şiddetli günlerini yavaş yavaş geride bırakır ve sonunda yine bahara ulaşırız.

Bir **hareket-i devriye** halinde bulunan bu dünya hayatında da ölümü yeni bir hayat takip edecektir. Kıştan sonra yeniden baharın gelmesi gibi.

"Şu gecenin sabahı ve şu kışın baharı ne kadar makul ve lâzım ve kat'i ise, haşrin sabahı da, berzahın baharı da o kat'iyettedir."(1)

Ahirete inanmayanlar için dünya hayatının seyri "müstakimdir", yani düz bir çizgi gibidir ve her geçen gün hayatın son bulma noktasına doğru biraz daha yaklaşıyor ve ölümle hiçliğe düşülür ve hayata bir daha geri dönmek mümkün olmaz.

"Bu sayede o nimetlerin mahiyeti sönmez. Ancak teşahhusat-ı

cüz'iyede firak ve iftirakları vardır. Bunun içindir ki; lezaiz-i imaniye, firak ve iftirak ile müteessir ve mükedder olmuyor."(3)

Mahiyet bir şeyin ne olduğu sorusunun cevabıdır. Bu gün yediğimiz elmalar, ilk elmalarla aynı mahiyete sahiptirler, yani hepsi elmadırlar. Ancak, teşahhusatları farklıdır, yani bu yılın elmaları geçen yılın elmaları değildir. O elmalardan bugün ayrı düşmüş olsak bile, elma mahiyetinden ayrılmış değiliz.

İman lezzeti ayrılık elemlerini ortadan kaldırır. Geçen asrın insanları bugün aramızda olmasalar bile, onların mahiyetleri kabir aleminde devam etmektedir. Biz de aynı yollardan geçecek, haşır ile yeniden bir araya gelecek ve Cennette inşallah yine beraber olacağız.

"Fakat ikinci cihette, her bir lezzetin zevali var. Ve o zeval hadd-i zâtında elem olduğu gibi, düşünmesi de elemdir. Çünkü bu ikinci cihette, hareket devriye değildir, müstakimdir. Lezzet, ebedî bir ölüm ile mahkûm olur."(4)

Hareket "müstakim" yani düz bir çizgi şeklinde olduğundan ayrılık noktasına bir daha geri dönmeyeceğinden "Lezzet, ebedî bir ölüm ile mahkûm olur.." Yani, nimetleri ihsan eden bir Mün'im olduğuna inanmayan ve ölümü hiçlik ve yokluk olarak gören bir kişinin nazarında, giden lezzetler bir daha geri gelmez, giden gençlik artık geri dönmez, giden ve sönen hayat ebediyen yok olur.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Katre.](#)
- (2) bk. [Sözler, Dokuzuncu Söz.](#)
- (3) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Katre.](#)
- (4) bk. [age.](#)

Dünya ve ahiretteki lezzetlere iman nazarı ile bakıldığında, bu lezzetlerin Allah tarafından sürekli verileceği düşüncesi insana bir huzur ve saadet veriyor. Evet, yaz mevsiminde bir elmayı yediğimizde bundan büyük bir keyif ve lezzet alırız. Arkasından kış mevsimi gelir, elma ağacı ölür. Ama elmayı veren Allah ölümsüz olduğu için, diğer yaz mevsiminde o elmanın aynısı ayarında bir elma daha verir ve bu Allah ile ebedi olarak devam eder gider.

Bir elma diğer elmanın aynısı gibidir, ama aynısı değildir. Aralarında cüzi farklar vardır, bu farklılığa **teşahhusat-ı cüzi (kimlik farklılığı)** deniyor. Bu yüzden şimdiye kadar yaratılan her bir elma kendine özgü bir teşahhus yani kimlik ile yaratılmıştır. Birbirlerine çok benzerler, ama birbirlerinin aynısı değildirler.

Lezzet ve nimetlere küfür ve inkar gözü ile bakılırsa hepsi zevale yani yok olmaya mahkumdur. Çünkü bu lezzet ve nimetlerin garantörü olan Allah küfür ile inkar ediliyor; bu da insana psikolojik açıdan büyük bir acı ve azap veriyor. Çünkü inkara göre tadılan lezzetlerin ebediyeti ve devamı bulunmuyor, hepsi hiçliğe ve karanlığa dökülüyor. Yani lezzetler devriye (tekrarı olan) değil sonlu bir müstakimdir (tekrarı olmayan).